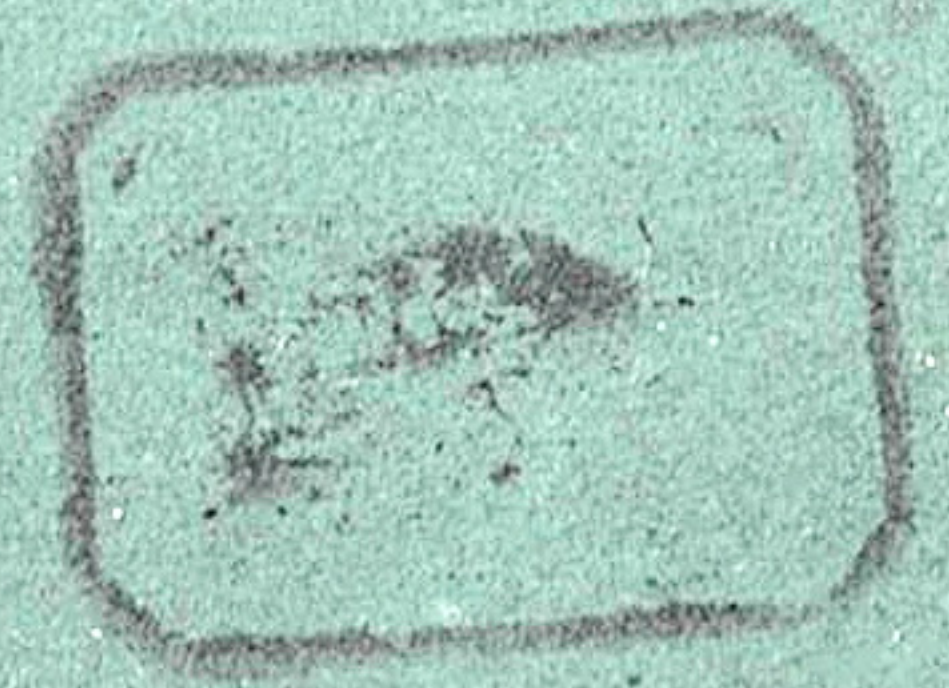

ขอพระเกียรติ / ๓ รัชกาล

พระยาไชยวิชิต (เพือก) / แต่ง

พิมพ์ครั้งที่ ๒

นายเล็ก สมิตะสิริ มหาตเล็ก

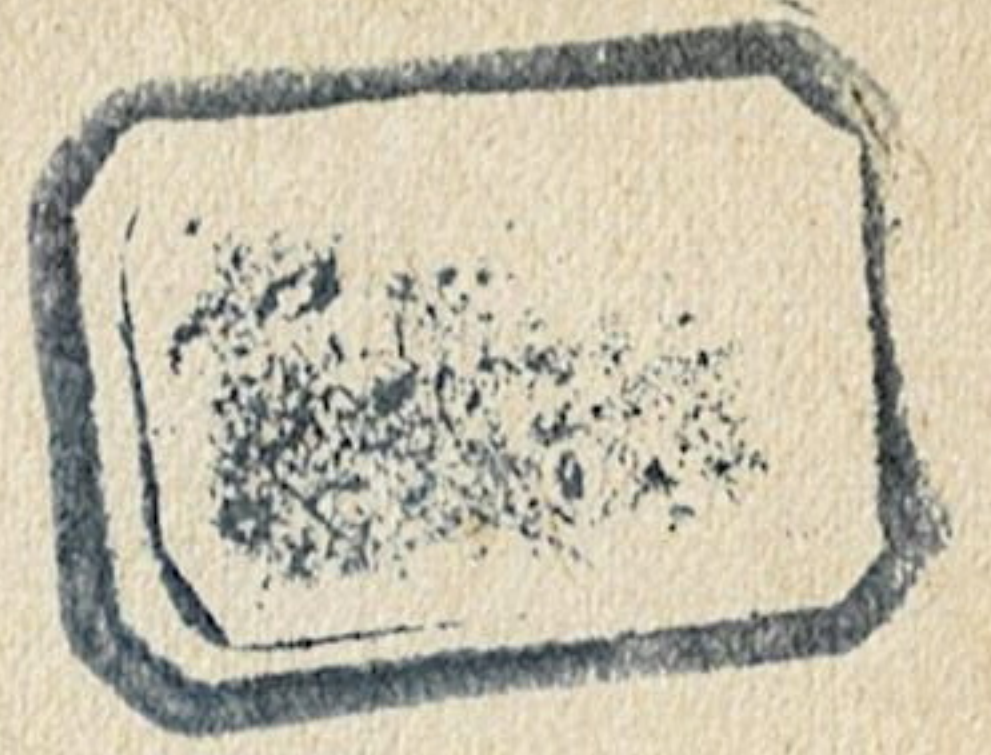
พิมพ์ช่วยกฐินพระราชทาน

มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาบวรราช

เสนายศกระทรวงนครบาล

ณ วัดสังข์กระจาย

พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓

๒
 ๑
 ๒
 ๓
 ๔
 ๕
 ๖
 ๗
 ๘
 ๙
 ๑๐
 ๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

๒๖๓๒

ขอพระเกียรติ ๓ รัชกาล

พระยาไชยวิชิต (เผือก) แต่ง

พิมพ์ครั้งที่ ๒

นายเล็ก สมิตะสิริ มหาตเล็ก

พิมพ์ช่วยกฐินพระราชทาน

มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาบวรราช

เสนาบดีกระทรวงนครบาล

ณ วัดสังข์กระจาย

ม. ๔
พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓

แผนกที่ ๑

ได้รับจาก ผอ.กองช่างศิลปกรรม

เมื่อ ๑ / ๑๑ / ๒๕๑๑

ครั้งที่ ๒๖๓๒

เลขห้อง 104

เลขหมู่

895.9113

8 912 ย

เลขทะเบียน

๒.๓๒ ป. 13027

คำนำ

หนังสือขอพระเกียรติ ๓ รัชกาล เรื่องนี้ พระยา
ไชยวิชิต ฯ (เผือก) แต่งเมื่อในรัชกาลที่ ๓ แต่งเป็น
โคลงสี่ทอน ๑ เป็นเพลงยาวทอน ๑ พระยาไชยวิชิต ฯ
(เผือก) เป็นกวีเมื่อในรัชกาลที่ ๒ ตามคำที่อ้างใน
หนังสือเรื่องนี้ ดูเหมือนจะถือว่าตนเป็นศิษย์ในพระบาท
สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แต่วิเคราะห์ดูตามท
สุนทรภู่กล่าว ก็น่าจะอ้างไต่อยู่ ด้วยเมื่อในรัชกาลที่ ๒
เป็นจมนไวยวรรณารถห้วนมหาดเล็ก ในรัชกาลที่ ๓
ไต่เลื่อนที่ เป็นพระยาธิเบศร์ยศ จางวางมหาดเล็ก
แล้วเป็นพระยาไชยวิชิต สัทธิสাত্রา มหาประเทศราช
ชาติเสนาบดี ผู้รักษากรุงเก่า อยู่ในตำแหน่งนั้น
จนถึงอนิจกรรมในรัชกาลที่ ๓ เป็นผู้ปฏิสังขรณ์วัดหน้า
พระเมรุทกรุงเก่าด้วย

สุนทรภู่กล่าวถึงพระยาไชยวิชิต ฯ (เผือก) ในนิราศ
ภูเขาทอง ๒ แห่ง ฯ หนังสือ เมื่อผ่านหน้าตำหนักแพ ว่า

“ถึงน้ำแพแลเห็นเรือที่นั่ง คึกถึงครึ่งก่อนมา
 น้ำตาไหล เคยหมอบรับกับพระเจ้านวไวย แล้ว
 ลงในพระที่นั่งบัลลังก์ทอง เคยทรงแต่งแปลงบท
 พจนาคถ์ เคยรับราชโองการอ่านฉลอง จนกฐิน
 สนมแม่น้ำในลำคลอง มีไคของเคืองขัดหัตถยา
 เคยหมอบใกล้ไคกลืนสคนธะหลบ ลอองอบ
 รศรณชนนาสา สนมแผ่นดินสนกกลืนสคนธา ภาศนา
 เรากสนเหมือนกลืนสคนธ”

อีกแห่ง ๑ เมื่อไปถึงกรุงเก่า ว่า

“พอรอนรอนอ่อนแสงพระสุริยน ถึงตำบลกรุงเก่า
 ยิงเศรำใจ มาทางท่านาจวนจอมผู้รัง คึกถึงครึ่ง
 ก่อนมาน้ำตาไหล จะแหวะหาถ้าท่านเหมือนเมื่อ
 เปนไวย ก็จะได้รับนิมนต์ชนบนจวน แต่ยามยาก
 หากว่าถ้าท่านแปลก ออกมีแตกเสียดาเราเขาจะ
 สรวล เหมือนเข้ญใจใส่สูงไม่สมควร จะต้องม้วน
 หน้ากลบอ้อมประมาณ”

เข้าใจว่าพระยาไชยวิชิต (เผือก) จะได้แต่งหนังสือ
 หลายเรื่อง แต่ทราบไม่ได้ว่าเรื่องใดเป็นของพระยา
 ไชยวิชิตแต่งบ้าง แต่เรื่องที่ใดทราบว่า เป็นของพระยา
 ไชยวิชิตแต่งแน่นอนก็มี เช่นกลอนแลโคลงที่พิมพ์
 ในเล่มนี้ แต่งเมื่อขึ้นไปเป็นพระยาไชยวิชิตแล้ว ขึ้นไป
 แลเห็นกรุงเก่าร้างรกรกทรุโทรมเกิดสังเวชใจ จึงแต่ง
 พรรณาดังกรุงเก่า แล้วสรรเสริญพระเกียรติยศ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในกรุงรัตนโกสินทร
 ทั้ง ๓ รัชกาล ที่ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทรขึ้น
 เป็นราชธานีใหม่ หนังสือที่พระยาไชยวิชิตแต่ง ถ้าว่า
 โดยกระบวนกลอนไม่ถึงอย่างเอก แต่กระบวนความ
 ว่าดี เหมือนหนังสือฉวิตร อ่านแล้วอาจจะจับใจผู้อ่านได้
 จึงเห็นควรจะยกย่องว่าเป็นกวีนิพนธ์อย่างดี ซึ่งควร
 พิมพ์ให้แพร่หลายได้

หนังสือเรื่องนี้ ได้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
 บคณหนังสืออนนทมค นายเล็ก สมิตะสิริ มหาคเล็ก

ค
ขออนุญาตพิมพ์เป็นครั้งที่ ๒ กรรมการหอพระสมุด ฯ
เห็นเป็นการสมควร จึงอนุญาตให้พิมพ์ตามประสงค์

อุภัยพงษ์เทพ สถาปนิก

หอพระสมุดวชิรญาณ
วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๑

โคลงแลกลอนนบอพระเกียรติ ๓ รัชกาล

นาม พระยาไชยวิชิต (เผือก) แต่ง

๑ บังคมบรมบาทไท้	ทั้งสาม
สืบพระวงศ์ทรงนาม	ยอคพา
เสวยราชสมบัติตาม	ลำดับ
สามแผ่นดินเจ้าหล้า	เลิศล้ำกรุงกระษัตริย์ ฯ
๑ สรรวมชีพข้าบาทผู้	ภักดี
ทูลลอบองบทศรี	ใส่เกล้า
ขอแสงทองพระเกษตร	ศวรรราช
ยกพระยศจอมเจ้า	ทวีปไวยัชมบุญ ฯ
๑ บุญองค์อิศรราชเลียง	โลกา
คือคู่บรพเทพา	ผ่านเกล้า
อกราษฎรประชา	ชมชื่น
เย็นทั่วคกเส้นเฝ้า	ภพพนภลเกษม ฯ

๑ สุริยาพิโยคร่าง

ฤาษีครุพรหมลง

พระกฤษณะพิศณพงษ์

เสด็จจากสถาศันพา

๑ พระแก้วพระก่อเกล้า

กอบพิภพภูลศรี

เปนเฉลิมมิ่งโมฬี

สืบทิศไท่ถ้วนหน้า

๑ พระเดชจรมฟ้า

คิธรศอ้ามฤตยริน

กษัตริย์ทวัชรนิทร

เอาพระเดชปกแผ่

๑ พระมลายาความไศกสน

คืบกลียคเข็น

ไตรเตรียกพิภพเปน

แผ้วแผ่นภวอกพา

รททรง

สู่หล้า

ภวนารถ พระฤา

ผ่านพนชมพ ๗

ธาตรี

เค็กหล้า

หลักโลกย์

นอบน้อมถวายกร ๗

เย็นกิน

เรยเกล้า

ในทวีป นินา

อยู่เพียงโพธิทอง ๗

ขาดเข็ญ

ท่วหล้า

ผาศัก

สว่างร้อนใจเมือง ๗

๑ พระเสด็จมาคลีฬา

แผ่แผ่นสีมาฉาย

ไพบลย์ทั่วทุกพาย

เพื่อพระบารมีสร้าง

๑ พระญาณส่องโลกย์เพียง

พระแจ่มคือจันทร์แจ่ม

พระศรีสว่างพระแสงคง

รุ่งจิตรนิกรสุฟ้า

๑ พระไทยพระเทียงแท้

ในพระรัตนไตรยา

หวังเสร็จแก่ปรมา

เป็นพระสรเพชญ์แล้ว

๑ ทรงศีลบริสุทธิ์ด้วย

ทรงพระขันตยาภิรมณ์

ทรงธรรมแจกพระสยม

ทรงพระการุญแห่นว

กนิชยาย

กว่ากว้าง

ไพโรจน์

สยให้ภูลเกษม ฯ

พันแสง ส่องแสง

จรัสเหล่า

โดยสาสน์

ชนชชมสวรค์ ฯ

ครุฑา

ยิ่งแล้ว

สมโพธิ

โลกย์ให้เห็นผล ฯ

จุตพรหม วิหารแสง

เลิศแล้ว

ภูวนารถ

หนึ่งเพียงกรุณา ฯ

๑ พระยศพระยอดฟ้า
พระเกียรติกรูกระษัตริย์สยของ
พระคุณพระมาครอง
ทุกทิศไทเทพเท้า

๑ พระมากอบก้อหล้า
มาผ่านภวมาผัน
มาเปนนภพจร
มาแจ่มใจเมืองรณ

๑ เสมอองค์อมเรศเจ้า
พรหมพิศณรังสรรค์
กรุงศรีอยุธยาขวัญ
งามมั่งเมืองแมนผาง

๑ ปราสาทสูงส่งฟ้า
พระที่นั่งสวสวรรค์
จักรพรรดิพิฆเนศวร
ภิเษกภาพจอมเจ้า

สุเมรุทอง เทียมแซ
ยอบเกล้า

ภาพแผ่น นนา
ทิวฟ้าสวรรค์เสริญ ฯ

หลากสวรรค์
แผ่นพน

โลงโลกย์
อยู่เพียงพวงชม ฯ

จอมสวรรค์
เศกสร้าง

ตาโลกย์ เลิศแซ
แผ่นพนภูมิเดิม ฯ

เจียนจันทร์ แจ่มแซ
รุ่งเฝ้า

ทรงส้าง
แจ่มฟ้าดินด ฯ

๑ อยุทธยาพิภกกว้าง
 เพียงภาพเมืองพรหมสถ
 แสนโกฏีกรุงมนุษย์
 บุญบพิตรเจ้าสร้าง

๑ ขารมีปานเมคแมน
 ทุกเทศเกรงทุกทิศ
 พระเดชประดงปลิด
 กรุงเก่าสูญเค็กมล้าง

๑ พระครีตนรูปแก้ว
 กอบพระเกียรติไกรยศ
 เสมองค์พระสุคต
 ปองโปรดภูวนารถให้

๑ พระแสงขรรค์เพชรไท
 พ่างพระพิศณุพงษ์
 พระเสด็จจำแลงลง
 ปรายอรินรอนข้า

กรวมสมุท

สู่หล้าง

นัยยาก แล้วแซ

เคกขนกงเกษม ฯ

นฤมิตร

ท่านสร้าง

เคอนเค็ด ไคแซ

ลุ่มแล้วลอบคิน ฯ

มรกฏ

ขอกไท

คองเสด็จ

สืบสร้างโพธิญาณ ฯ

ท่านทรง

ผ่านฟ้า

โลมโลกย์ นัย

ชมมล้างลาญเชิญ ฯ

๑ สังขทัตถกนิณวัญเพยง
เมืองเทศมาทูลถวาย

คฤแสงคงพระเคชชทาย
ว่าจากกนิณวัญไค

๑ ช้างเผือกพงษ์ชาติเชอ
แลเล่ห์เอราวรรณ

เฉลิมพระนครขวัญ
งามประเสริฐเลิศแล้ว

๑ คชรัตนอุชุกิศาทั้ง
ศรีสวัสดิ์ไพบลัยภล
เฉลิมมิ่งมไหสุรย์
ตัวต่อตัวคู่แก้ว

๑ อำนวยอเนกช้าง
พรหมอิศรอันพิงษ์
มาเป็นเอกอาศน์องค์
โรงระวางในลัอม

นารายณ์ ทรงแฮ
ขึ้นเกล้า

ขจรโลกย์

แต่ฟ้าครองดิน ฯ

ฉัททันต์

ผ่องแผ้ว

เมืองมิ่ง

ท้าวเหล่าภานุ ฯ

สืบสกุล

ผ่องแผ้ว

สุรราช

คำพามาเมือง ฯ

สารทรง

เพริศพร้อม

อิศเรศ

รอบรรวราชวัง ฯ

๑ สีนรพเทียมเทียบม้า	ทินกร
เป็นเอกอาศน์อัศคร	เลิศล้ำ
สุรเดชกุไกรสร	สัหราช
งามละตัวม้าต้น	คุ่มาเมืองสวรรค์ ฯ
๑ ราชรถราชรถเรือง	วังษ
บุษบกพิมานมณี	โตกตั้ง
เทียบมรดพระศลิ	ลอยโลกย์ ลงแซ
คือพระสุรย์เสด็จยัง	อยู่เหี้ยมมฤทล ฯ
๑ นาวาวิจิตรเหลียม	ลำทรง
ผลภาพพรรณบรรจง	กิ่งแก้ว
บัลลังก์ทนต์หงษ์	เหมราช
ม่านปักทองพรรณแพรว	เพริศพร้อมพรายตา ฯ
๑ เรือโชนทนต์เจ้า	จอมกษัตริย์
ชยสกลสายตาคัค	ป่าไค
หนึ่งประจำทวิปวัต	ล้ามาก
ขาวตลอดทโชนไช้	กว่าเส้นเคษา ฯ

๑ เรือศรีประกอบล้วน ลายทอง
 หนึ่งบลดงกลอง เลิศล้ำ
 จักรพรรดิภิรมย์ฉลอง เฉลิมช่อ
 ลอยล่องฟ่องพน้ำ คล่องคล้ายพายลม ฯ

๑ ตระการวิงวักแพรว พรณราย
 เรืองรัตนรังษิฉาย โชติช้อย
 ฝนแผ่นแฉ่นทองทราย โรยริน
 พวงระย้าแก้วย้อย ยาบชั้นฉัตรทอง ฯ

๑ มณฑปประดับแก้ว กอบไสม
 สูงยอดสูงสดไพบม เยี่ยมฟ้า
 โอภาสพิศเพียงโคม แฉวนเมฆ
 ไตรโลกย์เล็งทั่วหล้า แหล่งล้วนอภิวันท์ ฯ

๑ ไพหารพุทธภาคย์แก้ว มรกต
 ล้ำพิมานโสฬศ พราวแพรว
 ในลายระบายรา เรขภาพ
 ผนังนอกทองถมแก้ว กำฟ้ากินดู ฯ

๑ อารามงามเงื่อนสร้าง ราชเรียง
 วัดพระเชตุพนเพียง หยาตหล้า
 พินารทิศแถวเบียง บรรเจิด
 ระยอกเจดีย์จำ แจ่มด้วยหอไตร ฯ

๑ ไสภาวาศสร้าง สดงาม
 วัดอรุณราชอาราม รุ่งฟ้า
 วัดราชบูรณนาม สระเกษ
 วัดระฆังวัดหน้า ปาตทุทั้งวัดทอง ฯ

๑ กุฎิสุทธาณ อาราม
 สงฆ์สโมสรชม ฐานหน้า
 เปนสถานทีฐารมณ ภูลศุข ไซ้แซ
 คอระงูใจหล้า โลกย์ไหววามชม ฯ

๑ พระสรวิศกสังสร้าง มลมี มากนา
 เอกละอินแสงดงบ บวยอ้าง
 เปนประคิษฐุประคิษฐ์รี อยทธเยศ ยิงแซ
 อยทธยายาวยศกว้าง กว้าฟ้าดินแกลสง ฯ

- ๑ พระเกียรติพระกฤษณเกล้า กรุงทวาร วกัแซ
 คือกุสริยจันทร์รา ส่องสิ้น
 จักกล่าวพระยศปรา กฏโลกย์ ถึงแฮ
 ร้อยปากพูดพันล้น เล่าแล้วถวาย ๑
 ๑ พิศการพระเดชพัน พงแสงยง
 ฤาสำรพรพลึงแกลง ถ้วน
 กลกลอนกล่าวแสงทง สมเชย ใช้นา
 ยิงยงยศไทล้น เลิศพันเยียรยอ ๑
 ๑ ไว้เป็นราวเร่องรู้ รำพรณ
 เสนอมนมณฑาสวรรค์ รนเร้า
 กลกระแจะเจิมจันทร์ จรุงกลืน
 หอมพิไลยโลมเล่า เลิศแล้วควรม ๑
 ๑ ไซ้เชิงจักเชิดช รำพรณ
 คิพระคุณคณวัน ห่วนไหว
 ไ้มี่สิ่งสนองอัน ไคอื่น แลนา
 ยิงพระยศไทไว้ ชั่วฟ้าดินฟุ้ง ๑

๑ พระไตรพระเกียรติกเพียง
ปางเสด็จแสดงคิลยลิต

ผลาญเฝ้าไพรฤทธิ
รอนเรียบเสียนคักแล้ว

๑ งามาธิราชเรือง
มล้างเหล่าอสุรพงษ์
สมเด็จอิศวรมง

ปราบอรินรายด้วย

๑ พลหาญหักคักได้
เข้าทไหนดหักพัง

ทรหคอกทนหนึ่ง

คนหนึ่งนบหม่นหม่น

๑ พลบนพนยั้งแหม่น

พลคาบปลายเปลือยรำ

พลหอกเขี่ยมกำยำ

พลไล่หเชนเข้าค้อน

พระกฤษณ์
แก้วนแก้ว

รอนราพ

แผ่นพนชมพู ฯ

รณรงค์ เท้าโต

มอคม้วย

กฏโลกย์ น้แซ

เคชลาลาญเสยง ฯ

โดยหวัง

ทนน

เหนียวแน่น

ไม่ท้อถอยหนี ฯ

หมคดำ

ฟาคพ่น

แทงทม แทะแซ

คักเกล้ากลางสนาม ฯ

๑ พลง้าวยาวอย่างเยื้อง

ทัวขาดปากปานบอน

พลอนคุ่มคร

บนใหญ่ยิ่งต่อตัน

๑ ช้างเขนเคยคักสู้

เสยสำร่ายแรงหัก

สุรภาพปราบไตรจักร

เล่นทลวงลุดปล้น

๑ ม้าศึกสินธพหัว

เรวกี่เรวเรียวแรง

เสียงโกลนกระทยแผง

โหมทัพชัยเข้าหลู่

๑ โคต่างบรรทุกเข้า

สำหรับทัพล่าเสียง

ทาบคอนผ่อนพอเพียง

เสียงกระดังพรวนแผว

พ่นฟอน

บ่คร้าน

เสียบอก

ค่อต้งแตกกระจาย ฯ

บนหลัก

ค้ายัน

จบทวีป ไค้แซ

ศึกสู้สงคราม ฯ

กำแหง

รบสู้

เพียงคลื่น

ไล่ล้างกลางแปลง ฯ

ของเสียบง

เลิศแท้

เขาย่า คนแฮ

เพรียกพนแผ่นดิน ฯ

๑ เรือรบเรืออย่างขอม

๔ ขนยี่ง

คู่สง่างามจริง

๔ จอกล่า

๒ ใช้ใบแล่นแลวี่ง

๒ เวียนเนตร น้อยญา

๒ พวกฆ่าศึกกันหน้า

๒ พ่ายแพ้แต่ไกล ๗

๑ เรือแจวแคล้วคล่องไหล

๒ ลากตระเวน

๒ จับสลักจักเจน

๒ จยแคว้น

๒ อาสาปากน้ำเกณฑ

๒ ๒ กั้นเที่ยว ตรวจแซ

๒ ๒ ๒ ผาคลนฝนลมแหล่น

๒ ๒ ท่วท้องกลางทะเล ๗

๑ ทัพเรือสมุหหัว

๒ กลาโหม

๒ รอนรายปราบณรงค์โรม

๒ ๒ ผ่ายไต้

๒ นายกทัพขกโถม

๒ ๒ ตผ่าย เห็นอนา

๒ ๒ ๒ ทุกทั่วหัวเมืองไล่

๒ ๒ ๒ สุกสันคินแค้น ๗

๑ พระเชษฐภคินี

๒ อากาศ

๒ ๒ ๒ ประดับดวงดาวทาด

๒ ๒ ๒ คินพา

๒ ๒ ๒ ยี่งพิศยี่งโอภาษ

๒ ๒ ๒ พวยพุ่ง

๒ ๒ ๒ ถึงพระจันทร์แจ่มหล้า

๒ ๒ ๒ โลกยี่งเหลอนลอยไพยม ๗

- ๑ ปางพระบันโลกย์คล้อย ๑ คลาพล
 ปรายมิ่งเมือง โดยกล ๑ ง่ายง่าย
 ทุกเทศอ่อนเอาตน ๑ รongบาท พระนา
 เปนร่มฉัตรแก้วกำ ๑ อยู่โพ้นพงเกษม ฯ
 ๑ ปางศีลรัตนาคแพ ๑ พงเมือง
 กษนครปากกตเปลือง ๑ ยนต์วย
 เมืองหลวงพระบางเมือง ๑ โขงพ่าย แล้วยแซ
 เมืองมิ่งลาวหลายม้วย ๑ ทุกแคว้นหัวเมือง ฯ
 ๑ ไคองค์โอรสเจ้า ๑ เวียงจันท
 กับเหล่าขัตติพนธ์ ๑ ชิคเชอ
 ครนเสกจุฬโอสวรรย์ ๑ เสวยสวัสดิ
 ไปรคมอบเมืองคนเนอ ๑ หน่อท้าวลาวครอง ฯ
 ๑ พระตังพระแต่งไว้ ๑ ตามวงษ์
 กระทบรย์สมมติคอง ๑ ผ่านเต้า
 ไครก็ภักคอง ๑ ใจซอ กิด
 ไครเท็จทรโทษเท่า ๑ เทียบม้วยเปนเอง ฯ

๑ ปางกรุงอัม্বরผู้
ยังบ่ขามแข่งฤทธิ

เขาเมืองม่านมาตึก
เสียแก่ทัพไทยแล้ว

๑ ปางแมงจันจำเจ้า
สามีกักคิมาคหมาย

อพยพแน่นางทวายเป็น
เข้าอยู่เป็นข้าด้วย

๑ ปางเจ้าเชียงใหม่รู้
พญาน่านพญานครคึก
นำพลพระไปตึก

มล้างเหล่าเชียงแสนแพ

๑ สิบเก้าเจ้าฟ้าฉาย

ขอเอาพระเศษปัก

เชียงตุงพญาของยก

เชียงของเชียงแขงเข้า

ไทธิษ ฐินา

ว่าเกล้า

ฤาต่อ ทานแฮ

แหลกเหล่าหลายปาง ฯ

เมืองทวาย

มอขม้วย

ทูลบาท พระนา

พระเศษไท้ทรงธรรม ฯ

แรงฤทธิ พระนา

ขอขม้วย

เมืองม่าน

เพื่อด้วยขามมี ฯ

ตวันตก

ร่มเกล้า

อพยพ มาแฮ

สู่เฌอสมบัติ ฯ

๑ ปางญวนเป็นคักลู้
องไทเตรินตรีเกรง

เซียงสอพรากเมืองเพรง
เพราะเคชพระปกเกล้า

๑ ปางมอญมัตหะทง
แปรจิตรคิคชุ่นเคอง

ทงสามสิบสองเมือง
พระโปรตให้อยู่หย้าน

๑ ปางองค์อนเจ้า
ประทุษฐจิตรผิคฉั่น

ยกทัพทำเขตรชฉันท
พระยกพยหไปล้าง

๑ ปางพระไปปราบพน
เสร์จล่ายสงครามยุทธ

ปางกินพระนครอยุท
เสวยพิภพเพียงแผ้ว

กันเอง

บันเฝ้า

ทูลบาท พระนา

กลับไคเมืองคิน ๗

เทเมือง

ทุกบ้าน

มาสู่ พระนา

พากน้ำเมืองประทุม ๗

เวียงจันท

อาจอ้าง

โคราช นั้นฤา

แหลกสนสูญวงษ์ ๗

กัมพูช

แย่งแล้ว

ธยายศ ยิงแฮ

แผ่นฟ้ากินเกษม ๗

๑ พระเทศกัณฑ์เสียน

แพ้วายอาญาสิทธิ

เมืองเอกออกนอกนิษฐ

ขอมแขกลาวญวนเขา

๑ พระฤทธิไภยาเพียง

ผลาญเผ่าไพร่รอน

อยู่ทรมานหานคร

ทุกเทศทุกไทท้าว

๑ เสรีศักดิ์สุขไท

เกษมพระภุชช

โดยพระเดชอคม

แสนสนุกแมนเมืองฟ้า

๑ พระบาทภูวนารถเจ้า

พระเสด็จอยู่เสวยสวัสดิ

บำรุงพระไตรรัตน์

เรืองรุ่งผดุงผดุงเท่า

๑๗

สิบทิศ

เสียบเกล้า

ฐานย ถึงเลย

เขตรแคว้นจัน ๗

ทินกร

หักหัว

เขมมสุข ไซ้แซ

ส่วยช้องมาถวาย ๗

เสวยรมย์

ชนหล้า

กรุงเทพ ท่านแซ

เล่าเหลื่องชมบุญ ๗

จอมกษัตริย์

ผ่านเผ้า

โรงโรจน์

ทวนห้าพนัย ๗

๒

๑ ปางยกยัญญไท	ฉำรง ธรรมแฮ
โปรดประชุมเชิญสงฆ์	อ่านซ้อม
ฝึกเพียรเปลี่ยนแปลงลง	ลานใหม่
ในวัดมหาธาตุพร้อม	อยู่เพียงอรหันต์ ฯ
๑ เข้าเพนผจงภาชนันต์	แต่งถวาย
ไตรจีวรแพรวพราว	เพริศพร้อม
นาเนกบริวารหลาย	เหลือกกล่าว
เปนต์เรกทานน้อม	นอบเนอชินวงษ์ ฯ
๑ ละองค์อุปโลกพัน	พรรณา
งามละอันเอาตา	ใช้น้อย
ถวายต่างรัตนขบผา	พวงมาศ
เป็นบำเรอสมยศ้อย	ชันชชมทาน ฯ
๑ เพรงพระอชาตไท	อุปถัมภ์ เท้าโต
ทรงพระศรัทธาทำ	เทียบน
ขอยกยัญญกรรม	สงฆ์กิจ
เป็นสัปปคารบัก	ก่อนโพ้นพังกัน ฯ

- ๑ ปางฉลองอาวาคไท้ ไปรยทาน ท่านแฮ
 เพี้ยงพิรุณรัตนบันดาล คินหล้า
 แสนสรพสิ่งตระการ โภยแจก
 วรรณพิภพวันหน้า เพียวกพร้อมถวายพร ฯ
- ๑ ทรงธรรม์ทรงทอศทั้ง ๕ ฉลากหลาย
 เหล่าพระสุริยวงษ์ปราช ไปรยให้
 เงินทองไถ่แทนสพาย ผ้าห่อ เอาแฮ
 ยาจากยาใจไต่ ฉลากแคล้วยากจน ฯ
- ๑ สังฆทานหวานทั่วถ้วน โภษะจุกอง
 สบงยกจวรกรอง สำนัยอม
 คิมภรยามบกกทอง ขวางเทศ ทำแฮ
 ครอบครองบริขารน้อม อเนกไท้ถวายทาน ฯ
- ๑ บริจาคแสนทรัพย์เห็นอง นิจกาล
 เปนมหามหิคฆทาน ท่วนหน้า
 ขพิตรเพิ่มสมภาร สมโพธิ ไซ้แฮ
 เปนนักขัตฤกษ์หล้า หลากเหล่นงานฉลอง ฯ

- ๑ มหรรคพลึงสนั่นพน ธรณินทร
 บัณเฑาะว์คริยางค์พิณ พาทย์หมอง
 ระบำบาทคียบิน บรรเจิด
 เสนาะเรื่องรามเกียรติ์ร้อง ร่ายชำชมเกษม ฯ
- ๑ อีเหนาสาวภาคย์เพียง พิศวง
 อุนทรฤทธวิรงค์ รุ่งฟ้า
 พระสุวรรณสังข์ทรง รูปเงาะ
 หุ่นละครโชนหน้า ปลุกปล่มใจกู ฯ
- ๑ แล่นสนุกทุกหนุ่มหน้า สาวสวรรค์
 ไพเราะรศโอยสุอัน ขยับอ้าง
 กล่าวกลอนสุนทรฉันท ฉ่าชน
 ขอพระยศเจ้าช้าง เฝือกผู้ครองเมือง ฯ
- ๑ แผ่นดินเพียงแผ่นฟ้า มาปอง เปนแฮ
 เกิดข่อยเงินข่อยทอง ข่อยแก้ว
 สมบูรณ์สมบัติทอง นัยโกฏี
 เปนมโหฬารแล้ว เลิศควยบารมี ฯ

- ๑ กรุงศรีอยุธยาเยศแม่น เมืองสวรรค์
 ภาเกล้าชมข่าวขวัญ ทัวหล้า
 สรรเสริญสมเด็จจร มฤกราช
 ทรงพระคุณล้นฟ้า เลิศพนภพไตร ฯ
- ๑ เสนาะเสียงทุกปากผู้ ถวายพร
 ชูช่อขงกชกร กิ่งเกล้า
 งามเรณูสวัสดิการ วรบาท พระนา
 เปนบันปกภาพเท้า ทวนรอยพินัย ฯ
- ๑ เสวยบรมย์ชมชนหล้า ไอลสวรรค์
 คงคู่สรีรายันทร แจ่มแจ้ง
 ปราบกฎพระยศอัน โอภาษ
 ทรายสมทศตकिनแล้ง ผ่องฟ้าอย่าสูญ ฯ
- ๑ สรรวมศรีศกสวัสดิสร้อย สถาผล
 สรรวมสิทธิสุขวิมล เลิศแล้ว
 สรรวมไชยสุขมงคล ทิเรก
 สรรวมสิ่งสมบูรณ์แล้ว ผ่องเพียงเสวยสวรรค์ ฯ

๑ สรรเสริญพระเกียรติของ บาทบงส์
สมเด็จบรมวงษ์ สืบไว้

พระเดชพระคุณทรง สวัสดิภาพ
ควรคู่บูชาไว้ คำเข้าชมบุญ ฯ

๑ ขบขทพจนพากย์พน ภูมิความ
แสดงพระเดชโดยสยาม พากย์ไว้
เพลงยาวลิลิตตาม เติมต่อ ไปแซ
เป็นจดหมายถวายใต้ บาทของขทศรี ฯ

เพลงยาว

๑ ขอลวาทกายจิตรน้อม ประนต

แทบพระบาทขงกช

คู่แก้ว

จะกล่าวพระเกียรติยศ

หมายเหตุ

กรุงเก่าเศร้าสูญแล้ว

แต่งตั้งพระนคร ฯ

๑ จะกล่าวบทจดหมายเหตุไว้

ถึงธานีพิไชย

กรุงเก่า เป็นทางร่วมบกน้ำทุกลำเนา ประเทศใด

ไม่เท่าเทียมทิศ อาณาเขตมณฑลก็กว้างขวาง แต่

ก่อนเป็นเมืองสร้างจอมกระษัตริย์ ประกอบด้วยแก้ว

เก่าเนาวรัตน์ สมบูรณ์ภูลสมบัติก็มากมี ตกกว่า

ร้านเรือนแถวถนน ผู้คนคับคั่งทั้งกรุงศรี ประชาชน

หนุ่มสาวชาวบุรี สุขเกษมเปรมปรีดิ์ทุกขมา อันลูกคำ

วานิชสนทั้งหลาย ก็ไปมาค้าขายทุกภาษา สนุกสนาน

ปานเปรียบเมืองฟ้า เป็นมหานครเรศวิเศษนัก ประคย

ไปด้วยที่เจดีย์สถาน ล้วนตระการหลายแห่งเป็น

แหล่งหลัก ประเทศอันตนกันมาฟังพัก ทั้งรักทั้งกลัว

ไปทั่วทิศ พระองค์ผู้ดำรงนาคเรศ มีพระเดชศักดิ์กา
 อาญาสิทธิ ปราบปรามตามทางทิศพิธ บำรุงจิตร
 ไพรฟ้าประชากร สิ่งไรอื่นก็ระงับด้วยเขมู ให้อยู่เย็น
 เป็นสุขสโมสร ถ้อยความของขัตติยัตถรอน ผันผอน
 เปรียบเทียบให้เจียบลง สมณะสามเณรก็เจนจัด ปฏิบัติ
 ตามกิจจาริตสงฆ์ เล่าเรียนนรคธรรมนั่นคง เกรงครัด
 ตักตวงทุกองค์ไป จะว่าข้างพุทธจักรก็หนักหนา เหมือน
 จะเตือนศรัทธาให้เลื่อมใส ฝ่ายข้างอาณาจักรนั้นไซ้
 ถึงดงามตามในยุติธรรม อันเสนาข้าเฝ้าทูลลออง
 ปรงคองไม่มีที่เคียดฉุน ราชการเย็นรอนก็ผ่อนกัน
 เป็นสุขทุกวันทุกเวลา แต่ปกป้องครองราชสมบัติ
 สืบวงศ์พงษ์กระษัตริย์มานักหนา เป็นคึกแล่วก็กลับเป็น
 สุขมา ในคริอยุธยาธานี เมื่อถึงกาลบ้านเมืองจะ
 ย่อยยับ มีทัพมาประชิดติดกรุงศรี คึกพม้ามอลหม่น
 ถึงสามปี ไม่มีแม่ทัพออกกรับรอง ด้วยขุนนางต่างคน
 ก็รวนราน ไม่ร่วมคิดกิจการเป็นเจ้าของ สาละวน

ขนหาแต่เงินทอง มุ่งมองอิฉากันท่าเคียว เมื่อไม่
 มีสามัคคีครครก ถึงมากสักโกฏีแสนแสนชัยเคียว
 ไม่พร้อมมูลสวัสดิมงคลมเกลียว ก็เหมือนมีคนเคียว
 ไม่ได้การ ครั้นแต่งพวกอาสาออกผ่าฟัน แต่กองเคียว
 เท่านั้นเข้าหักหาญ ไม่มีกองหนุนด้วยช่วยรบราญ จะ
 ทนทานไปได้เท่าไรมี ทพช่วยเข้ามาล้อมล้อมโอบหลัง
 ที่ประคองขัตติลลิกขณย์ บรรดาคนที่อยู่ในบุรี ก็การเล่น
 เช่นนั้นทุกทีมา อินทแก้วทหารการยุทธ เกรือง
 สาตราอาวุธก็หนักหนา ผู้คนกล่นกลาดคายดา ไม่น่า
 จะแตกตายพรายพลัด เหมือนไม่มีผู้ใหญ่ใช้สอย
 แต่ผู้น้อยฤาจะรบทัพกระษัตริย์ แม่นเสนาบดีทชงค
 กับต่างกรมระคมตดเสียดแต่ไกล ทพพม่าก็จะล่าเลิกหนี
 จะเหยียบขานบริทไหนดได้ ไม่ควรจะละเลยเฉยไว้ นี่
 ให้มาทำถึงกำแพง ถึงกระนั้นถ้ามันคงอยู่ รบสู้ให้
 เต็มเข้มแข็ง ฤคน้ำท่วมที่ไม่มีแปลง อ้ายไปแมงจะ
 ย้ายโยกชนโคกวัด เหมือนลิงจับเกาะอยู่จะสู้ใคร

ท่องน้ำไปไหนไถ่ถนัค ต่างกองต่างกระจายพรายพลัค
 เราก็จิตเรือไว้ให้มากมาย เอาขึ้นใหญ่ออกไล่ล้อมยิง
 กะวังลงน้ำระล่ำระสาย จับเป็นเล่นก็ไต่ทั้งไพร่นาย
 ถาชนสู้ยูกตายด้วยรายบัน จะทรหคอตทนที่ไหนไต่
 ยิงกระหน่ำรำไปให้แตกตน น้ำก็ถูกซงสัดจะหยุดยืน
 เห็นไม่คนกลับหลังถึงอึ้งวะ พวกรพม่านาที่จะฉิบหาย
 ยับย่อยลอยตายเป็นสวะ ในทำนองสงครามงามชนะ
 ไม่ควรจะกลับเป็นไปเช่นนั้น ฤาสาสนาเกอยกิงถึงกาล
 จะสูญสิ้นถิ่นฐานทั้งกรุงศรี เหมื่อนทำนายนารายณ์
 ลพบุรี ถานจะเกิดยุคชุกเคื่อง ครันดูในไตรเพท
 พยากรณ์ พระนครถึงมาฏเขารื่อง สดสนวาคณา
 ชตาเมือง จะเปล้าเปลื่องไปเป็นเช่นทำนายน ครันมา
 เห็นภูมฐานบ้านช่อง แม่น้ำลำคลองก็ใจหาย รวิวง
 วัฒนาเสียตาย ยับระยำทำลายแหลกล้าง นหาก
 ทุ่งกรุงไกรเป็นไร่นา เข้าปลาสารพัดไม่ขัดขวาง ผู้คน
 อาไศรยจึงไม่ร้าง แต่เรือนเย้าเบาบางห่างไป ค้วย

เหตุพระนครนั้นถอยถก เลื่อนลงลงไปสร้างข้างใต้
 ประเทศที่อุทยานตระการใจ คุ้มพันพรรณผลไม้มากมี
 คอกรุงเทพอมรรัตนโกสินทร์ มหินทรอยทวยหาวิศิ
 สนั่นสนานกว่าปานบ้านเมืองดี เป็นที่สรรเสริญเจริญยศ
 จะว่าข้างทางน้ำก็จำเภาะ บ่อมคายรายเหมาะทุกแห่ง
 หมด เจริญแต่ละชั้นดังบรรพต งามสง่าปรากฏ
 ในการยุทธ บ่อมใหญ่หลังหาดประหลาดล้ำ ทั้ง
 ลอยน้ำอยู่น้ำเมืองสมุทร ใครเห็นสิ้นหัวไม่กลัวทรุด
 ราวกระดุกขนาบจากบาตาล สारพัดจิตแจ้งทุกแห่งหน
 ในภาคพนมมณฑลราชฐาน ทั้งนิมิตรด้วยฤทธิราชการ
 เปนมหาโมฬารสอันตา ส้มเค็จสรรเพชญ์บรมนารถ
 พระบาทตั้งฉัตรชั้นกันหล้า ทรงมหาอนุภาพได้
 ปรายดา เปนมหาสมมุติวิสุทธิวงษ์ เสด็จมาปราบ
 เชิญให้เย็นยุค เกษมศุขชนชมสมประสงค์ บ้านเมือง
 กลีบพันคนคง สบวงษ์กระษัตรามาช้านาน ทุกสิ่ง
 แสนโภโคยไธสุรย์ สมบูรณ์สมบัติพิศฐาน รินรวบ

กล้วยโพลีสมภาร บรรณาการมาทั่วทุกหัวเมือง กรุง
 กระษัตริย์เขตรชอรรณนอก เป็นเมืองออกสุดหล้า
 พาเหลือง แต่งคอกไม้เงินทองนองเนือง ทูลถวาย
 ไต่เบืองขมมาลัย บัณฑิตกำหนดมาเฝ้าเห็น ทุก
 ไทท้าวท้าวแดนแน่นน่านาน เสือผ้าสารพัดจัดประทาน
 ตามยศศักดิ์อรรคฐานทั่วกัน พระเดชาปรากฏภูมิปนาท
 ไหวหวากทุกประเทศเขตรชณท์ สิ่งใดไม่เคยเห็นแต่
 กอนนั้น ก็มาสสารพันมากมาย พระเจ้าเวียงเชียงใหม่
 ไต่ช้าง เฝือกผู้สร้างมาถวาย พระยานานชิตเชือก
 ไต่เฝือกพลาย ขาวผ่องพรรณรายคล้ายกัน พระเขมร
 เมืองโทโพลีสัตว์ ไต่เสวตรคชรัตน์รังสรรค์ ล้วน
 เฝือกผู้โสภาลาวรรณ เชื้อฉันทันต์ประเสริฐเลิศปาง
 ฝ่ายเมืองนครราชสีมา นางพระยาเฝือกผ่องต่องอย่าง
 กษิพมายนางรองเป็นสองช้าง ชักนำทำทางมากรุงไกร
 ประทานชื่อพระเทพกฤษณชร บวรเลิศฟ้าไม่หาไต่ ฟังหนึ่ง
 ฟังพิศอำไพ ชื่อพระอินทรไอยรวรรัตน์ เฝือกฟังทั้งสอง

งามสม ที่นั่งทรงองค์บรมกระษัตริย์ พลายสาม
สมบุรณ์ภูลพิพัฒน์ บรรจงจิตขอเลี้ยงให้เลี้ยงดู หนึ่ง
ขอพระยาเสวตรกฤษณ์ ตั้งตามนามกรเฝ้าผู้ พระยา
เสวตรไอยรำน่าชมช ุรูปร่างทางหูกื่องาม หนึ่ง
พระยาเสวตรคชลักษณ์ ประเสริฐศักดิ์พึงสองพลาย
สาม ทั้งข้างแก้วปรากฏงดงาม บังเกิดเพิ่มเติมตาม
พระบารมี

ครั้นมีแสงเบญจรงค์ สมุหนายกยศศิริ ไปกวาด
ครัวพนมเป็นเห็นไถที่ ก็ต่อตลอคแคว้นแดนกัมพูช
ไถข้างเฝ้าผู้สสมโภช ไฟโรจรจัสตบมย์ รูปงาม
ต้องตามคำหรรษา ฝูงผูกพวงพฉววรรณ ขอพระยา
มงคลหัตถ์คินทร์ คชินทรเทพรังสรรค์ พระบารมีเป็นที่
อัครวรย์ ไถข้างเฉลิมขวัญอันเลิศแล้ว เจ้าพระยา
นครราชสีมา ไถคชาลสังขทั้งข้างแก้ว บริสุทธิ
ประเสริฐเพริศแพรว ฝูงแล้วเฝ้าผู้ค่นคร แห่แห่น
พร้อมมูลมาทูลถวาย ทำโรงราชสำนักที่พกผ่อน

อุปถัมภ์บำรุงแรมรอน จะหลับนอนกินอยู่ไม่คเบา
 ขำหลวกรมการทุกบ้านเมือง ส่งเนื่องมาถึงทุ่ง
 กรุงเก่า เดือนสามขึ้นเก้าค่ำเวลาเช้า ก็รีบเข้าโรง
 สมนิเวศพิธี พร้อมด้วยพุทธสาครไสยสาคร พฤตมียาศ
 โดยควรถวญ ตามตำราศสสารบ้านเมืองดี แล้ว
 ให้มีการเล่นเป็นหกวัน จึงนำช่างเผือกผู้ลงสู่แพ
 เกณฑ์ให้ตามมกนทนน เรือคิงชักคู่เคียงเรียงกัน
 เลี้ยงสนั่นพิณพาทย์ระนาดฆ้อง ออกจากท่าศาลา
 เกวียนกรุงเก่า เลี้ยวเข้าทางวัดทองปู้พอจู่ช่อง น้ำก็
 เชี่ยวเหินยวชักไปตามคลอง แพล่องลอยมาในสาชล
 ึงชลอวิมานพาคลาเคลือน ลวเลือนคว้างคว้างมา
 กลางหน หญิงชายตามคทกผู้คน ประชาชนชม
 โพิธสมภาร กำหนดล่องสองคนสามวัน ก็ถึงท้าย
 ตลาควัญคิงบรรหาร พระบาทบรมนารถโปรดปราน
 เสด็จทางชลธารขึ้นไปรับ พร้อมด้วยพระประยูรวงษา
 ขำเฝ้าท้าวพระยาเป็นลำดับ กระบวนแห่นาหลังคิงคัย

ให้ รัชชประพาสว่างมา ประทับถึงท่าพระที่ตะพาน
 พนักงานแห่แห่นนันทนา ขึ้นสู่โรงสมโภช โชคตนา
 ที่นั่งนำจักรวรรดิจิตแจ่ม ตั้งพิธีสมโภชทำขวัญ
 เจ็ดคนเจ็ดวันบรรจงแต่ง ไปรดประทานชื่อช่างไม้
 คลางแคลง ตามตำแหน่งเผือกเอกไอยรา ช่อ
 พระยามงคลนาคินทร สดสันไม่มีที่จะหา บริสุทธิ
 สีสั่งขั้ไธภา วิบูลย์ลักษณเลิศพาธাত্র มีช่างตระกูล
 สี่ประหลาด คเชนทร์ชาติเชอคามพหิตถิ น้ำเทศ
 สิ้นณพนที ก็หลายอย่างต่างสีไธภา เรือกึงแก้วกนก
 วิหคหงษ์ บดลงก็ทรงลอยน้ำประจำท่า ครอบกระบี่
 ศรีประกอยเหรา เรือนารปลั้ตวชิตเหมือนแป้น เรือไขน
 ที่นั่งทรงองค์กระษัตริย์ ยาวถนัดควาก็กว่าเส้น
 หัวเมืองตคมาคถวายไม่วายเว้น แต่ก่อนใครได้เห็น
 เหมือนเช่นนี้

ช่างเหล็กเจ็กช่างทำปืนใหญ่ เชื่อมซัดสนิทใน
 ไคทน์ เหล็กเลื่องเคืองชนชยณค ราวกับผสมนอก

เอาออกกลง ช่างแสงแต่งลวดลายฉลุ กระจกสี
 หานวทกนกวง รเบิดคุดรายก็หลายตัง ไม่แตกกร้าว
 คราวหนึ่งถึงสิ้นปี ผู้แก่เฒ่าเล่าว่าไม่เคยเห็น เหมือน
 ทำเล่นคล่องคล่องไม่ข้องขัด พระดำริห์ตรัสไว้ได้ก็ขัด
 เปนมหาหมหัตต์อัครราชย์ จาถูกคร่ำทำไว้ว่ารักษา พระ
 สาสนาในประเทศเขตรชัณฑ์ หวังพระยศจกจำเปน
 สำคัญ ไปกว่าห้าพันปีประมาณ บนทองลงหล่อ
 เหมือนบนนอก ทลายค่ายหลายบอกในราชฐาน
 โรงเรียงเคียงแถวแนวปราการ ขอมประตูกักกัน
 ออกลานตา

จะว่าช่างสิ่งของทองน้ำ สลุล่ากายนกหนักหนา
 อแจ้นลำภาเลากา ยบันกระหลาป่าเข้ามากอง แพร
 ม้วนไหมดาคอกตลัด ลายสุหรทลนเหลอจนเบื่อน่ง
 กาละหมาเพื่องหนึ่งครึ่งกระบง ล่านวิลาตคาคพงไม้
 เออเพอ เข็มขาบรวทองของเมืองนอก คาคคอกอย่าง
 คมจันเหลอ พวกขนนางทำผ้าหน้าโชนเรือ พรหมเจียม

ราวกะเสื่อเหลื่อไซ้ ภูมบ้านบันตาคักกอิรรคฐาน เรือน
 ฐานอวกโอ้กันโตใหญ่ กระจกฉากโคมแก้วออก
 แพร้วไป ทั้งหอนั่งหอในเรือนนอน เงินทองของเข้า
 เมียสาวเสื่อ มั่งมีคึกแน่นกว่าแต่ก่อน พิณพาทย์ราตรีไพณ
 โขนละคร อักกระตกฉกส่อนทุกเจ้านาย เสื่อแสงแต่ง
 ประกวตกันหนักหนา สร้อยตาบเต็มประกาน้ำฉิบหาย
 เพราะมั่งมีศรีสุขสนุกสบาย ไม่ร่อนรนชวนวាយเหมือน
 ก่อนกาล

อันวิทวาอาวาสประหลาดสร้าง ยกย้ายหลายอย่าง
 โยถวิหาร ช่อฟ้าทางหงษ์ทรงบรรณ ไม่ทนทานว่า
 มักหักพัง พระอารามนามราชโอรส น่ายันชั้นลต
 ลายฝรั่ง กระเบื้องเคลือบสอกลสีมีพนัก เป็นอย่างนอก
 ออกปลั่งปลายปลิว ลางหลังตั้งวงเป็นทรงเก้ง จีน
 ลำเพ็งพวกแซ่แต้จิว วิชาช่างจ้างทำเป็นแถวทิว แจก
 ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

มั่นคงทรงเฉลียง ปรนนิเวศน์มิตติด้วยผไทเกรียง พระ
 ระเบียบยกอย่างมาข้างไทย คุฝิภักตักสงฆ์สองคณะ
 คั่นถันระนั้นอยู่เป็นหมู่ใหญ่ วิษณุภาณุเคียงเรียงกันไป
 ทงกรรมร่วมไม่รุกขมูล แท่นศิลาแน่นับภิกรรม
 ยำเพ็ญธรรมกรรมฐานที่ศูนย์ พระศรืทธาเป็นเติมเพิ่ม
 ภูล ยกหนุนศาสนาสารพัด เหลื่อมมนุษย์สดสร้างได้
 อย่างนี้ เป็นยอดทานบารมีโพธิสัตว์ พวกผู้ใดได้อย่าง
 ไปสร้างวัด เป็นทรงนอกออกอิตทุกแห่งมา

ในวังวัดพระศรีรัตนาราม เฉลิมนามทรงสร้างไว้
 ข้างหน้า เป็นทถอน้ำพระพดมนัสสหา พระมหาอุโบสถ
 งดงาม ฐานยัตรน่านันชั้นผนัง เสา मुखปลั่งทองอร่าม
 วยบแสงสแกวแววาม เฉลียงงามสามชั้นเป็นหลั่นลด
 มณฑปในทองคำทำแท่นฐาน พระประธานแท่นแก้ว
 มรกฏ เกิดแต่ทวิบูลบรรพต สีสดเนื่อน้ำสาปะนิ
 อมรินทร์อินทรองค์ทรงสร้าง ไม่คลาศเคลอนเหมือน
 อย่างพระชินสีห์ แต่สาสนาได้สามร้อยปี เป็นเฉลิม

ธานีบุรีรัตน์ ตกอยู่ประเทศใดได้ต่อมา ตามขบเพ
 พาศนามหากระษัตริย์ ถ้าเมืองใดไพบลย์ภลพิพัฒน์
 พระพุทธรัตนไปอยู่บริณั้น พระบารมีเป็นทเล็กแล้ว ได้
 พระแก้วมาไว้ในเขตรชณท์ เป็นทเคารพอภวันท์ ทุก
 ภาษาพากันมามัสการ

พระมหามณฑปนพมาศ ใหญ่โตโอภาสในราชฐาน
 ยอดชุมหุ้มทองบางตะพาน คึงวิมานเมืองพาศยติ ใน
 ผนังตั้งแท่งตักระจก สำหรับไว้ไตรปิฎกเป็นทที่ ฉลาด
 งามาถูกทุกคณภี พระธรรมชนนินมประมวญครบ
 ราชบัณฑิตยช่างงานลงลานถวาย ทุกขมามากมาย
 หลายจบ บรรจงจนทรายอ่อนร่อนลบ ตามฉบบทานถก
 ผูกอิงกา กรอบหนึ่งสอทองคำแล้วชำถม ผ้าหุ้มคลุม
 บรรณพระภษา ทรงห่อกับพระหัตถ์ด้วยศรททา ไว้
 สิบสำสนาให้ถาวร สารพัดจักแจ้งแต่งบูชา ตักกระตา
 ล้วนหินศิลาอ่อน รูปมนุษย์อุณรทกัณนร พเนจรยืน
 อยู่เป็นคู่เคียง หอมานวานรินทรยมย่อง วิมาลา

ไกรทองเป็นท่เถียง รจนากบเจ้าเงาะเหมาะเมียง ฝรั่ง
เรียงเมี่ยงผัวตัวสำคัญ

รูปจีนโจโฉโตโคร่งคร่าง ถ้องยาวยาวอย่างออก
ลั่นถัน เขี่ยกั้งไหวเจ้าเป็นเหล้ากัน ยืนหันเข้าหาน้ำ
โต๊ะเตียง คีลาลายแต่ละแผ่นท่าแท่นที่ ขัตส์เอาเงา
คเกลาเกลียง ประกอบก่อหินก้อนช่งอนเคียง ที่เป้น
เตียงแต่่งต่งน่านั่นนอน มีเส้าหินแลเห็นเป็นปล่อง
เปลาะ บรรจงเงาะเคื่อยคุดไม่หลุดถอน กลมเกลียง
เพียงกลิ้งควยภมร แต่ก่อนตั้งโคมตามอร่ามเรือง
ยักษ์ ไตริมประตุดใจหาย ประคัยลายเบญจรงค์ทรง
ครอง พระปรางทองเจดีย์ศรีประเทือง รุ่งเรืองรจนา
สารพัน รูปฤษีคิบุกลลอมหล่อ นั่งหิ้วร่อราวกับเป้น
เห็นชั้น รูปศิลาแต่่งต่งไวทงนั้น แต่ละสิ่งละอันเป้น
ขวัญตา เครื่องแก้วเครื่องทองของวิเศษ หลายอย่าง
ต่างประเทศก็หนักหนา ล้วนบรรจงทรงอุทิศบูชา พระ
ศรัทธาปลดเปลื้องเนืองนิตย์ จะว่าข้างทางพระราชกุศล

บำเพ็ญผลทรงสร้างอย่างอุกฤษฏ์ ทั้งปฏิบัติบูชาแล
 อามิส วัตถุทานอุทิศเป็นนิตย์ไป โรงทานปานโรง
 กัลปพฤกษ์ ตามแต่นึกปราถนามาก็ได้ อันยาก
 วรรณิพกพวกเชื้อใจ ก็อ้อมทวนกันไปด้วยไทยทาน พระ
 ๕ บัญญาบารมีนั้นแก้กล้า เป็นยอคดียิ่งคร้ที่ธาตุนิหาร
 เห็นกระแสน้ำในโพธิญาณ ประมาณกาลจะนับลำดับไป
 ในอนาคตวงษ์นั้นองค์หนึ่ง แต่ไม่รู้คิดถึงว่าองค์ไหน
 ๖ คงได้ตรัสเป็นแท้นั้นใจ ไปรดฝูเงในยแลสาวก พระ
 ๗ องค์ที่สามเสวยราชย์ ศักราชพันร้อยแปดสิบหก
 กำหนดสาวณะมาศสาธก บัวออกผลคกเสวยบรมย์ ข้ายาท
 ๘ ผู้พิทักษ์รักษากรุง บำรุงพระเกียรติยศเป็นปฐม พระ
 ๙ เสด็จพระคุณควรมนิม แต่่งไว้ให้ชมทุกคำเข้า แม้น
 ๑๐ ม้วยคินสันฟ้าอากาศ ทั้งทะเลเมรุมาศขุนเขา อย่า
 ๑๑ เสื่อมสิ้นถอยคำสำเนา พระยศอย่าเศร้าสูญ เอย ฯ

๑	อัยยทนายาศัยงบ้าน	เมืองค
	วังสฤษดิ์สองสามบ	ก็แล้ว
	แสนสนกทกถาน	ฤาว่า ถึงเอย
	แล้วก็มีช่างแก้ว	เผือกผู้พรรณราย ฯ
พระยา	ยามความตอตั้ง	กตัญญ
ไชย	สวัสดิชออบช	ชอไว
วิ	เศษสจวิตค	คัยง คินา
จิต	สนิทสนองรองไค	บาทเบองบthalmaly ฯ
สิท	ชาตราชกจเจ้า	จอมกษัตริย์
ธิ	ราชโองการตรัส	สั่งใช้
สาต	สอนทุกสิ่งจิต	เจนจบ
ตรา	ชอความชอบไว	แต่งตั้งตามควร ฯ
มหา	นคเรศร้าง	ภูมฐาน
ประ	กอบธัญญาหาร	ทตัง
เทศ	กาลไร่นาการ	กรงเก่า
ราช	กจอยผู้รัง	รอบแคว้นแขวงกรง ฯ

๓๘

ชาติ	วงษ์พงษ์แผ่ผู้	ภักดี
เสนา	นบเนืองเสน	สยเชอ
ธิบ	คินทรราชย์	โปรคชบ เลียงแฮ
คิ	กเพราะก่อเกอ	กอบทวยราชการ ฯ
๑	เปนไวยวรรณารถแล้ว	หลายบ
	เปนนิเบศร์บคิ	แต่งตั้ง
	เปนไชยวิชิตมิ	ความชอบ
	ทรงโปรคให้ไปรัง	ที่หมื่นเมืองกรุง ฯ
๑	คริปราชณ์มหาราชเจ้า จอมคร	
	กลอนกล่าวโคลงฉันท	เชิดแล้ว
	สารเสด็จพระเกษ	ธรรราช นนา
	ฟังเสนาเพราะแจ้วแจ้ว	แจ่มแจ้งใจความ ฯ
๑	เทชะสตัยชอคง	สุจริต
	ต่อพระบาทบพิตร	ผ่านเกล้า
	ทำบุญย่อมอุทิศ	ทุกเมื่อ
	ขอศุขสมบุรณเท่า	ทวนทั้งแสนกัลป์ ฯ

- ๑ ว่าไว้หวังลูกเต้า
 ขุนยบ่เกิดทันเห่น
 พระเดชพระคุณเป็น
 พึ่งเล่นเป็นกระทุ้ง
 ๑ กลความตามต่อตั้ง
 ไพเราะเพราะอักษร
 เพลงยาวกล่าวกลอนคอน
 ฉันทกลิตหมคม้วย
 ๑ ภายหน้าหาปากแล้ว
 เปนที่สคสนทร
 สมนเคจขนิกร
 ไปรคประสาสน์สอนชู้
 ๑ เสียตายหลายเล่มล้วน สมนคเขียน
 พระราชนิพนธ์เพียร
 อีเห่นาเรืองรามเกียรติ์
 ขทนอกขอกขทให้
- หลานเหลน
 หากรู้
 ขันโลกย์ เลิศแซ
 เกิดพูนภายหลัง ฯ
 กลกลอน
 สดัยด้วย
 ไคลงกาพย์ กิตติ
 เลิศล้วนสุขุม ฯ
 ลมกลอน
 เท้าน
 ปกเกษ
 คำเข้าเป็นครู ฯ
 ผูกไว้
 ขทแบบ ในแซ
 ผูกพอนลครโรง ฯ

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

๔๓

- ๑ หอยสังข์สวมเงาะเหล่น ชันคนอง
มณีพิไชยไกรทอง เอกอ้าง
คาวหลากเล่นฉลอง วังวัก พระนา
สมโภชพระยาช้าง เฝือกผู้มาเมือง ฯ
๑ จะสญจะเลื่อมสน ลำนวน
เป็นทศกษเกษมสรวล สดใช้
สำหรับพระนครควร คคิโลกย์ แลนา
ขอยกพระยศไว้ คุพาคินวงศ์ ฯ
๑ สรรเสริญพระเคชลา ลมเฉลย
ชัยชาบโอชาเซย คำเข้า
เอมอานอิมใจเสยย สบายจิตร
ยิ่งกว่าสาวสมเคลา แรกชูชวนเกษม ฯ
๑ เกิดไปในภพเบอง ไคไค แลนา
เปรมปราชญ์ปรีชาไวย กวำน
บทกลอนกล้าวฟังไพเราะ เรอะเรอย เรวแฮ
คราบเสร์เจ้าเร็จล ถ่วงเข้านฤพาน ฯ

